

O DINAMICI RAZVOJA DJEČJE LIČNOSTI

Becker K. P.

i

Gerisch E.

DDR — Berlin

UDK: 376,1

Originalni znanstveni rad

S a ž e t a k

U svrhu planiranja društvenog razvoja u Njemačkoj Demokratskoj Republici na području zdravstva, socijalne zaštite i obrazovanja, nužni su između ostalog na području zdravstva, socijalne zaštite i obrazovanja, nužni su između ostalog i podaci o broju djece i omladine sa smetnjama u psihofizičkom razvoju.

Za potrebe ovog ispitivanja odabran je slučajni uzorak, koji je demografski reprezentovan za Njemačku Demokratsku Republiku. Iz osnovne skupine od 3046 djece starosne dobi od 3;6 do 3;9 god. izabrano je 645 djece.

Prvo mjerenje izvršeno je 1979., a drugo 1981. godine. Relevantni podaci prikupljeni su utvrđivanjem anamneze, analizom dokumentacije, kliničkim pregledima, primjenom intervjua u kući roditelja, standardiziranim upitnikom za roditelje i odgajatelje u dječjim vrtićima, kao i slobodnim razgovorom.

U ovom raduprikazani su rezultati prvog ispitivanja u odnosu na razvojni stupanj djece. Kod 27% djece utvrđeno je odstupanje u psihofizičkom razvoju, dok se razvoji ostalih 73% djece može smatrati u granicama prosjeka ili iznad prosjeka.

1. PROBLEM

Za perspektivno planiranje društvenog razvoja u Njemačkoj Demokratskoj Republici na području zdravstva, socijalne zaštite i obrazovanja, potrebni su podaci o učestalosti djece i omladine s teškoćama u psihofizičkom razvoju.

Dobivanje takvih podataka ovisi prvenstveno o tome što se podrazumeva pod psihofizičkim oštećenjem i kako se ono utvrđuje.

Shodno shvaćanjima rehabilitacijske pedagogije psihofizičko oštećenje predstavlja aktuelno stanje razvoja ličnosti. Ono karakterizira konfliktu sličan kontradiktoran položaj čovjeka između razine aktuelnog razvoja i zone prvog sljedećeg razvojnog stupnja, koji se

bez posebne pomoći ne može uspješno riješiti. To stanje proizlazi iz izmjeničnih odnosa između biološkog nedostatka (koji treba pobliže odrediti po vrsti, stupnju i vremenu nastupanja), aktuelne razine razvoja ličnosti i za to neodgovarajućih socijalnih razvojnih uvjeta.

Ova tri faktora i sami podliježu razvoju i ne mogu se odrediti neovisno od društvenog poretka i vremena. Iz tog proizilaze posebni metodološki zahtjevi. Iz jednog jednogrednog transverzalnog istraživanja ne daju se pod tim uvjetima izvesti neke značajnije generalizacije. Potrebno je obaviti longitudinalno istraživanje jednevrste populacije pod takvim biološkim, psihološkim i pedagoško-sociološkim aspektima, koji obuhvaćaju razvojnu dinamiku.

2. METODA ISTRAŽIVANJA

U svrhu ispitivanja odabran je slučajni uzorak. Izabrani teritorij je demografski reprezentovan za Njemačku Demokratsku Republiku. Iz jedne osnovne skupine od 3.046 djece starosne dobi od 3 ; 6 do 3 ; 9 godina, izabrano je 645 djece. Suženje starosne dobi trebalo je minimalno smanjiti fiziološki razvojna odstupanja kao i ostale izvo-re grešaka.

Prvo mjerenje izvršeno je 1979. godine, a drugo 1981. g. . . Za drugo mjerenje trebalo je osim 645 djece, ispitati još 600 djece istog mjesta boravka i pod istim uvjetima.

Biološki relevantne podatke utvrdili su timski pod vodstvom dječjeg neuropsihijatra, dječji liječnici, odgajatelji i liječnici specijalisti-suradnici sveučilišnih klinika. Podaci su dobiveni utvrđivanjem anamneze, analizom dokumentacije i kliničkim pregledima.

Podatke za razvojni nivo djece u odnosu na motoriku, razvoj govora, razvoj mišljenja i socijalno ponašanje dala su 30 (1979. god.), odnosno 40 (1981. god.) diplomanata Sekcije za rehabilitacionu pedagogiju i komunikacijske znanosti, prema jedinstvenim

unaprijed utvrđenim metodama. Ovi podaci sastojali su se iz pitanja, promatranja i uglavnom iz testova.

Podatke koji se odnose na situaciju u obitelji i odgojne postupke, utvrdili su također za to upućeni studenti. Kao metode upotrebljavane su posjete kući uz intervju, standardizirani upitnik za roditelje i odgajateljice u dječjim vrtićima, kao i slobodan razgovor. Svi utvrđeni podaci prerađeni su za kompjutersku obradu.

3. REZULTATI

Trenutačno se rezultati istraživanja prvog mjerenja nalaze na nivou određivanja osnovnih statističkih parametara korelacijske analize. Nakon obrade podataka drugog mjerenja bit će moguće dobiti rezultate o razvoju ispitanika obuhvaćenih dvogodišnjim ispitivanjem.

U nastavku ćemo se osvrnuti na rezultate razvojnog nivoa djece iz prvih mjerenja. Ukupno se pokazalo da je 27% ispitanika pokazalo odstupanje u razvoju u odnosu na 73% ispitanika, čiji razvoj je odgovarao starosnoj dobi i koji su se mogli svrstati u prosječna, odnosno iznad prosječna dostignuća.

Tablica 1

Statističke oznake	Verbalna karakteristika
0	vrlo izrazito odstupanje u razvoju
1	izrazito odstupanje u razvoju
2	odstupanje u razvoju (granično područje)
3	prosječna dostignuća
4	iznad prosječna dostignuća

Prema tome djeca s odstupanjima u razvoju grupiraju se kako slijedi:

Tablica 2.

Grupiranje djece s odstupanjima u razvoju

Grupa	Odstupanja u razvoju	Karakteristika	Populacija	Apsolutno	%
1.	Vrlo izrazito odstupanje	Dostignuća na području jezika gotovo uvijek 0. U ostalim područjima dostignuće 0 ili 1. Osjetna djelatnost nije uvijek upadljiva.	645	13	2,01
2.	Izrazito odstupanje	Dostignuće na području govora gotovo uvijek 0 do 4. Osjetna djelatnost nije uvijek upadljiva.	645	16	2,43
3.	Odstupanje	Dostignuće na području govora 2. Osjetna djelatnost nije uvijek upadljiva.	645	34	5,20
Od toga:					
a)		I na ostalim područjima dostignuće 2 do 4.		13	2,07
b)		Dostignuće na području govora 3 ili 4.		21	3,25
4.	Manje odstupanje	Na jednom ili dva preostala područja dostignuće je 0 ili 1 i upadljivo pri osjetnoj djelatnosti.	645	112	17,36

Grupe djece koja su razvojno naročito ili vrlo upadljiva u toj starosnoj dobi zaslužuju posebnu pažnju. Radi se o djeci kod koje je psihofizičko oštećenje već jasno naznačeno i zahtijeva primjenu različitih rehabilitacijskih mjera.

Grupe razvojno upadljive djece i razvojno upadljive djece predstavljaju šire područje za rad. Potencijalno se tu mogu nalaziti djeca, koja će kasnije biti upadljiva kao djeca kojoj treba pomoći pri učenju u školi ili djeca koja mogu naučiti čitati i pisati, ili djeca

sa smetanjama u ponašanju. Da bi se to spriječilo ili držalo u određenim granicama, potrebno je uvesti razvojno svrsishodne mjere.

Vratimo se još jednom k podijeli odstupanja na pojedina područja u prve dvije grupe. Razvojni nivo djece grupa 1 leži sveukupno ekstremno nisko, ako se uzme u obzir odstupanje u svim područjima. U prvom redu leži oko 0, odnosno jednim dijelom oko 1. Uz to dolaze odstupanja na području vida i sluha (ne radi se o slijepoći ili gluhoći), koja se sama po sebi ne mogu svrstati u 5 stupnjeva, ali ipak mogu utjecati na zaokruženje profila grupa.

Razina razvoja djece grupa 2 pokazuje usprkos naglašenih razvojnih odstupanja jednu drugu kvalitetu, koja dolazi do izražaja u govoru (0 ili 1).

Ako se usporede profili govora i mišljenja unutar grupa 1 i 2, uočava se da ne postoji kongruencija. Da bi se mogli ustanoviti odnosi između oba područja, potrebno je izračunati korelacije varijabli svakog određenog djeteta.

Pokazalo se da je ispitivanje djece grupe 1 u raspoloživom vremenskom fondu i metodama vezanim za istraživanje dalo premalo raznolikih rezultata, koji bi bili pogodni za korelacijsku analizu. Na primjer 58% djece grupe 1 nije nikako reagiralo pri ispitivanju govornog razumjevanja.

Nedostatak govornog razumjevanja ovog razmjera predstavlja smetnje pri ispitivanju kognitivnih funkcija kao i pamćenja. Osim toga visoki stupanj statističke oznake O na području konkretnog mišljenja pokazuje da ne postoje velika odstupanja.

Na primjer i takvi se zadaci kao prepoznavanje dvaju skupova jasno različitih veličina, usporedba i pridruži-

vanja od 1 do 4 štapića, ili pridruživanju slika ne mogu riješiti niti uz određenu pomoć. Individualno poznavanje djece potvrđuje da se radi o teško oštećenoj djeci.

O grupi 2 moguća su daljnja razmatranja. Treba izdvojiti neke značajne funkcije koje izgledaju bitne za odnos govora i mišljenja. Pamćenje kroz dulje vrijeme obavlja po Klixu osnovnu funkciju za trajne kognitivne osnovne sposobnosti. Jedna od tri osnovnih sposobnosti je prepoznavanje i spoznavanje. Razvijanje ove osnovne funkcije ima u razvoju djeteta i u ranoj predškolskoj dobi veliko značenje. Ona je među ostalim obuhvaćena u našem istraživanju varijablama: Dijete poznaje osobene podatke; Dijete poznaje ličnu gornju odjeću. Ova osnovna sposobnost očito je epovezana s razvojem leksike, uglavnom građenjem imenica kao i produktivnom raspoloživosti riječnika i elemenata gradnje rečenice.

Kad se promatraju sposobnosti djece grupe 2, one leže nisko i odgovaraju statističkoj oznaci O ili 1. Korelacijske vrijednosti o povezanosti relativno niskih dostignuća u varijablama govor i mišljenje pokazuju slijedeće. U djece s izrazitim odstupanjima u razvoju, tj. one na niskom razvojnom nivou, postoje statistički značajni odnosi s jedne strane između pasivnog riječnika i aktivnog riječnika govornog razumjevanja i s druge strane poznavanja osobnih podataka. One nadalje postoje između aktivnog riječnika, sintakse, sigurnosti u fonematskim diferencijacijama s jedne strane i između poznavanja osobnih dijelova gornje odeće s druge strane.

Poznavanje osobnih podataka zahtijeva spoznavanje vlastitog bića kao re-

zultat procesa diferencijacije vlastitog „Ja” od svoje okoline.

Ako se iz stvarno-praktične radnje s dijelovima odjeće još može zaključiti o pravilnom rukovanju s njom a o spoznaji o njoj, spoznaja vlastitog „Ja” i svijesnost o osobnim podacima može se predstaviti samo na apstraktnog razini. Kognitivna sposobnost klasifikacije i prepoznavanja vezani su za apstraktnu razinu na funkciji označavanja govora. Pri tome impresivne i ekspresivne sposobnosti govora kao i svi procesi dekodiranja i kodiranja igraju neophodnu ulogu.

Subjektivna stvarnost pokazuje se neobično jasno u slučaju navedenih istraživanja, a ipak dokazuje oštećenjem okarakteriziranu specifičnost. Ona je praćena s razvojno izrazitim odstupanjima, profilom mišljenja i govora. Pojedinačno se može utvrditi relativna prednost konkretnog mišljenja ispred govornog izražavanja.

Ova zakonitost vrijedi kako se čini i u uvjetima oštećenja ili zapravo tek

tada kad se usporedi razvojni nivo s životnom dobi ispitanika.

Odnosi osnovnog kognitivnog dostignuća klasifikacije i prepoznavanja na području osobnih podataka, kao što je gornja odjeća i odgovarajuća imenovanja, pokazuju da se apstraktna razina bez govornog materijala ne može doseći, ili je to moguće samo tada ako su za to raspoloživi govorni znakovi.

Za utvrđivanje značenja vlastitog „Ja” u osobnim socijalnim odnosima, za činjenicu što predstavlja znanje o vlastitoj gornjoj odjeći, potreban je govorni simbol. Bez govornih simbola ne može postojati slika, kao što niti govorni simboli bez semantičkog sadržaja niti obavljaju funkciju označavanja, niti funkciju komuniciranja.

Taj odnos između mišljenja i govora ide u prilog činjenici da bi se odstupanja u mišljenju i govoru neprestano morala ubrajati u invarijantna obilježja psihofizički oštećene djece.

(Prevela **Gertruda Prels**)

ZUR DYNAMIK KINDLICHER PERSÖNLICHKEITS-ENTWICKLUNG

Zusammenfassung

Für die Perspektivplanung der gesellschaftlichen Entwicklung in der DDR auf dem Gebiet des Gesundheits —, Sozial — und Bildungswesens werden auch Angaben über die Häufigkeitsentwicklung physisch-psychisch geschädigter Kinder und Jugendlicher benötigt.

Es wurde eine natürliche Stichprobe streng nach dem Zufallsprinzip gezogen. Das ausgewählte Territorium gilt für die DDR demographisch als repräsentativ. Erfasst wurden aus einer Grundgesamtheit von 3046 Kindern im Alter von 3 ; 6 bis 3 ; 9 Jahren 645.

Der erste Messpunkt lag 1979, der zweite 1981. Die relevanten Daten wurden durch Erhebung der Anamnese, Dokumentenanalyse, klinischen Untersuchungen, Hausbesuch mit Interview, standardisierten Fragebogen für Eltern und Kindergärtnerinnen sowie das freie Gespräch gesammelt.

Die Daten bezogen sich auf das Entwicklungsniveau der Kinder. In den vorliegenden Referat wurden die Ergebnisse des Entwicklungsniveaus der Kinder aus dem 1. Messpunkt dargestellt.

Insgesamt erwiesen sich 27 % der Probanden als entwicklungsauffällig gegenüber 73 %, die als altersgerecht und besser entwickelt einzustufen sind.

Die entwicklungsauffälligen Kinder wurden nach der Leistung in den untersuchten Ausserungsbereichen Sprache, Denken, Motorik und Sozialverhalten weiterhin untergliedert.